

СЕКЦІЯ 9 БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК, АНАЛІЗ ТА АУДИТ

УДК 657.15

Кравченко М.А.

*кандидат економічних наук,
доцент кафедри військової підготовки
Національного університету
державної податкової служби України*

РОЗВИТОК ПРИЗНАЧЕННЯ КРЕАТИВНОГО ОБЛІКУ В МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТАХ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ

У статті розглянуто особливості креативного обліку в діяльності бухгалтера в сучасних умовах, історія розвитку, методика креативного обліку, а також його застосування в обліковій системі підприємств і організацій та значення у впровадженні міжнародних стандартів фінансової звітності.

Ключові слова: бухгалтерський облік, креативний облік, облікова політика, міжнародні стандарти фінансової звітності, етика обліку.

Кравченко М.А. РАЗВИТИЕ НАЗНАЧЕНИЯ КРЕАТИВНОГО УЧЕТА В МЕЖДУНАРОДНЫХ СТАНДАРТАХ ФИНАНСОВОЙ ОТЧЕТНОСТИ

В статье рассмотрены особенности креативного учета в деятельности бухгалтера в современных условиях, история развития, методика креативного учета, а также использование его в учетной системе предприятий и организаций и роль во внедрении международных стандартов финансовой отчетности.

Ключевые слова: бухгалтерский учет, креативный учет, учетная политика, международные стандарты финансовой отчетности, этика учета.

Kravchenko M.A. DEVELOPMENT OF SETTING OF ECCENTRICNESS ACCOUNT IS IN THE INTERNATIONAL STANDARDS OF THE FINANCIAL REPORTING

The features of the creative account in activity of the accountant in modern conditions, development history, a technique of the creative account, and also application in registration system of the enterprises and the organizations and a role in introduction of International Financial Reporting Standards are considered in the article.

Keywords: accounting, creative account, accounting policies, International Financial Reporting Standards, ethics of the account.

Постановка проблеми. У сучасній діяльності підприємств та організацій, що динамічно розвиваються, постійно зростає кількість облікових завдань. Це обумовлено вдосконаленням бухгалтерського обліку щодо введення нових правил визнання, оцінки і відображення фактів і явищ господарського життя. Такі зміни вимагають від бухгалтера бути обізнаним не тільки у сфері нормативно-правового регулювання обліку, але і правильного професійного судження.

Нова система регулювання фінансової звітності створила передумови для виникнення нового напрямку діяльності бухгалтерії – «креативного» обліку. З одного боку, «креативним» може бути визнаний будь-який обліковий метод, який не відповідає загальноприйнятій практиці або стандартам. У гіршому його прояві – це процес підбору рахунків підприємства таким чином, щоб вони представляли у більш вигідному світлі його діяльність. Застосування методів креативного обліку відводиться важливе значення в умовах роботи організацій за міжнародними стандартами фінансової звітності (МСФЗ).

Актуальність дослідження особливостей креативного обліку зростає, оскільки в його основі закладено положення про використання сукупності законних методів, які мають на меті надання майнового і фінансового положення фірми в бажаному або доцільному вигляді, тобто коли «нерідко одне й теж саме вираз може вживатися в абсолютно різному сенсі».

Кожен поважаючи себе керівник підприємства, який будь-яким чином працює з експортними та

імпортними операціями, намагається залучити або вже має іноземні інвестиції, розуміє, що йому потрібен фахівець, який працює не тільки по системі обліку відповідно до чинного законодавства, а й до завдання якого входить вчасно і правильно сплатити податки, звітувати перед державними органами та власниками компанії, організувати роботу з клієнтами та партнерами організації, стежити за фінансовим станом підприємства і так далі, а той, хто, використовуючи свої професійні знання, підвищить привабливість фінансової звітності для зацікавлених осіб.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Нині питаннями визначення економічної сутності креативного обліку займаються багато вчених, а саме: Ф.Ф. Бутинець, З.В. Винник, М.П. Войнаренко, М.А. Гуля, С.Ф. Голов, Б.Т. Жаригласова, І.В. Жолнер, О.А. Заббарова, Д.В. Завальна, О.В. Замазій, В.М. Костюченко, І.І. Левченко, Д.К. Ленський, Т.Н. Малькова, В.М. Мірошніченко, Р.В. Мушинська, В.Ф. Палій, Н.А. Пономарьова, О.В. Соловйова, А.Є. Суглобова, С.А. Стукотів, Л.С. Стукотів, С.М. Токар, А.П. Харченко.

Однак у цих роботах не повною мірою виражені усі аспекти історичного розвитку креативного обліку та його особливостей.

Мета статті – аналіз економічної сутності креативного обліку, причин його виникнення і етапів розвитку, застосування в обліковій системі підприємств і організацій та ролі у впровадженні міжнародних стандартів фінансової звітності, аналіз завдань,

в ході яких в умовах розвинутої ринкової економіки реалізуються цілі креативного обліку, характеристика методик креативного обліку згідно зі спеціальними дослідженнями, етичні проблеми даного виду обліку.

Виклад основного матеріалу. «Творчий облік» являє собою сукупність законних методів, за допомогою яких бухгалтер, використовуючи свої професійні знання, підвищує привабливість фінансової звітності для зацікавлених осіб і знижує податковий тягар (заходи економічних обмежень, створюваних відрахуваннями коштів на сплату податків) для компанії, на яку працює. Елемент креативності присутній в обліку завжди, проте його значущість, цільовий характер і наслідки можуть тією чи іншою мірою суперечити концепції правдивості та неупередженості.

Історія виникнення креативного обліку.

Англо-американська бухгалтерська школа. Між двома світовими війнами починається розквіт англо-американської школи [7]. Поняття креативності було введено представниками даної школи у ході розробки

теорії бухгалтерського обліку в контексті агентської теорії. Її головними представниками можна вважати: Шпруга, Літтлтона, Патона, Мейя, Гаррісона, Свінея, Хігінса, Антоні. Кожен з них залишив свій внесок у розвиток бухгалтерського обліку (табл. 1). Ця школа мала одну мету: зробити облік зняряддям управління. Це вимагало безумовного знання людей, послідовного використання їхніх інтересів (зацікавленості), необхідних для прийняття дієвих управлінських рішень, спрямованих на користь фірми. Для досягнення цих цілей було висунуто декілька принципів нових ідей:

- 1) натуральні вимірники;
- 2) стандартні витрати;
- 3) центри відповідальності;
- 4) управлінський облік;
- 5) біхверізм.

Бажання перетворити облік на зняряддя управління привело бухгалтерів англосовітних країн до використання психології, причому у варіанті біхверізму бухгалтери керувалися схемою: стимул – реак-

Таблиця 1

Представники англо-американської бухгалтерської школи та їхні підходи до бухгалтерського обліку

П.І.П. представника	Вид підходу	Опис
В.Е. Патон	Персоналістичний	У 20-х роках закони США вимагали, щоб акції оцінювалися за номіналом. Це положення піддавалося критиці, і Патон запропонував відхилення від номінальної вартості акцій відображати на спеціальних рахунках. Патон вимагав проводити переоцінку кожного виду цінностей за поточними ринковими цінами. Цей підхід підтримував Р. Стівенсон, але Л. Міддлдітч і Р. Кестер виходили з того, що на рахунках повинна зберегтися оцінка за собівартістю, а баланс може бути відкоригований за ринковими цінами.
А.Ч. Літтлтон	Институалістичний	Проводив розходження між категорією ціни в політичній економії, де вона визначалася попитом і пропозицією, і в бухгалтерському обліку, де вона вимірювалася витратами. Він відстоював ідею оцінки за фактичними витратами. Переоцінку за очікуваними прибутками він відкидав як заздалегідь некоректну процедуру. Найяскравішими захисниками оцінки за собівартістю були Р. Антоні і Ю. Ідзірі, які вважали, що так звана історична оцінка відрізнялася реалістичністю, простотою в роботі, позбавляла облік від неминучого в іншому випадку суб'єктивізму і складних процедур, пов'язаних з переоцінкою засобів і фінансових результатів.
А. Раппопорт, Г.Е. Фертих, А.Ч. Літтлтон, В.К. Циммерман	Соціологічний	На думку вчених, кожне теоретичне положення обліку впливало на суспільство і кожне положення повинно прийматися чи відхилятися залежно від його соціального ефекту. Метою соціальної бухгалтерії було розкриття суперечливих інтересів різних суспільних груп. На думку вчених, бухгалтерська методологія є одним із каталізаторів суспільного розвитку, яка приносить максимальний соціальний ефект. Цей напрям виражав ліберальні тенденції американського суспільства, підкреслював соціальну відповідальність корпорацій.
Г.Г. Міллер, Л.Л. Брукс, С. Зефф, М. Мунитц	Економічний	Учені вважали, що мета бухгалтерського обліку полягає у контролі та оцінці економічних показників, у забезпеченні умов для досягнення максимальної ефективності виробництва. У зв'язку з цим керівництво підприємства повинно вибирати ті методологічні бухгалтерські прийоми, які забезпечують зростання національного добробуту.
К.Т. Девине	Біхверістичний	Учений звернув увагу на те, що обліковий процес – це поведінка бухгалтерів у різних службових ситуаціях, тому мета обліку – вироблення способів впливу на поведінку спочатку бухгалтерів, а через них і на всіх зайнятих в господарській діяльності. Бухгалтер передбачає поведінку цих людей. Залежно від цього повинні обиратися <i>методи бухгалтерського обліку</i> . Представники біхверістичного підходу залучали складний математичний апарат для побудови бухгалтерських концепцій.
Е.А. Свіней	Психологічний	З початку ХХ століття для американської школи бухгалтерського обліку було характерно підкреслення інтересів осіб, зайнятих у господарських процесах. Поглиблення такого підходу призвело до розгляду людської психіки і поведінки людей на виробництві. Керувати людьми – це означає вміти карати і заохочувати, тобто використовувати негативні і позитивні стимули.
Д.Г. Сортер	Інформаційно-подійний	Вважав, що традиційна бухгалтерія виходить із трактування предмета як вартості або як вартісної оцінки об'єктів, що враховуються. В основу обліку має бути покладено інформаційну подію, під якою розуміється інформаційна одиниця – «факт господарського життя». Виділення, пошук таких «одиниць» складає сутність обліку. Подією, за якою в кінцевому рахунку реконструюється звіт, виступає факт господарського життя, але предметом обліку, подією для бухгалтера, є первинний документ, що несе певну інформацію. Головна перевага даних – їхня корисність. Бухгалтер повинен вимірювати і фіксувати в обліку цю корисність, приховану в інформаційних подіях.

ції (S → R) [8]. Документ – це стимул, а реакція бухгалтера повинна бути зумовлена цим стимулом (документом). Завдяки психологічному трактуванню забезпечувалася стандартизація бухгалтерської роботи. Вона перетворювалася в набір заздалегідь заданих варіантів – рішень.

Таким чином, особливість англо-американської школи бухгалтерського обліку полягає в тому, що вона довела до крайності одну з ідей – можливість обчислення прибутку. Заслугою американських бухгалтерів був доказ того, що прибуток не відображає економічного змісту – дійсного результату господарської діяльності. Усвідомлення цього призвело великих американських вчених до розмежування понять – бухгалтерський і економічний прибуток. Бухгалтерський прибуток визначається як результат реалізації товарів або послуг, економічний – як наслідок – результат роботи капіталу.

Найсуттєвішою обставиною в організації бухгалтерського обліку США є розподіл його на фінансовий та управлінський облік. Предметом фінансового обліку є взаємини підприємства із зовнішнім світом, управлінський облік реєструє стан справ всередині підприємства.

Американські вчені А.Г. Черч, Х.Л. Гант, Дж. Лі Никольсон, Дж. Рорбах, Ч.Б. Гоїнг велику увагу приділяли проблемам обліку витрат і калькулювання собівартості готової продукції. Облік собівартості залежить від цілей управління, вважав Антоні, калькуляція може проводитися: за центрами відповідальності – для контролю технологічних процесів та діяльності осіб, у них зайнятих; виробам (повна собівартість) – для контролю використання вільних виробничих потужностей.

Такий підхід призвів до виникнення і розвитку трьох основних методів обліку витрат і калькулювання готової продукції:

- СТАНДАРТ-КОСТС.

Бухгалтерський сенс методу «стандарт-костс» полягає у скороченні записів і спрощенні обліку. Дійсно, якщо замість суцільного обліку всіх фактів господарського життя, що виникають, ввести тільки реєстрацію відхилень, то обсяг облікових робіт скорочується (так вважав Гаррісон). У розумінні Емерсона сенс стандарт-костс полягає у розкритті потенційної продуктивності підприємства, у виявленні невикористаних резервів. До переваг цього методу варто віднести: 1) можливість оптимізувати запаси матеріальних цінностей; 2) виявлення прихованих резервів; 3) забезпечення порівнянності в аналізі тенденцій економічних циклів; 4) стимулювання роботи колективу.

- ДИРЕКТ-КОСТИНГ.

Метод дозволяв краще контролювати виконавців і достовірніше вважати прибуток. Новий напрям в управлінському обліку розвивав Д.М. Кларк, він підкреслював, що для адміністраторів кожна стаття витрат має різну цільову установку і це головне, а розподіл витрат для прийняття управлінських рішень

значення не має. Думки дослідників про директ-костинг розділилися: одні вважали, що це тільки метод калькулювання, обліковий прийом; інші розглядали метод як універсальну систему управління підприємством. Директ-костинг дозволяє провести угруповання виробничих витрат згідно із їхніми функціями і виміряти вплив цих функцій.

- РЕСИБЛ-ЦЕНТР.

Ідея використовувати відхилення для оцінки роботи тих чи інших адміністраторів призвела до формування Д.А. Хіггенсом концепції центрів відповідальності, тобто міри відповідальності певних осіб за фінансові результати своєї роботи. Її мета полягає не стільки в контролі, скільки в наданні допомоги адміністраторами в організації самоконтролю, оскільки передбачається, що жодна людина не стане порушувати вигідні для нього цілі і критерії.

Можна говорити про такі дві причини появи креативного обліку:

- 1) поділ функцій з управління фірмою;
- 2) принципова неможливість абсолютно суворого регулювання обліку.

Сенс першої причини полягає в тому, що облік і звітність перебувають під контролем адміністрації фірми, а тому, звітуючи про результати своєї роботи перед власниками фірми шляхом подання звітності, наймані топ-менеджери, безумовно, прагнуть по можливості завуалювати негативні і «виставити» позитивні сторони майнового і фінансового положення керованої ними фірми.

Щодо другої причини, то її логіка полягає в тому, що безумовна однозначність у формуванні картини про майновий та фінансовий стан фірми можлива лише в тому випадку, якщо будуть однозначно регламентовані усі можливі операції, задіяні в них оцінки та методи відображення цих операцій в обліку. Фази історичного розвитку креативного обліку.

Періодизація історії «творчого» обліку виділяє у його розвитку 3 головні фази (рис. 1).

- Фаза цифрових маніпуляцій.

Ця фаза займає за часом інтервал від зародження письмового обліку (ймовірно, з появою перших глиняних облікових бирок на Близькому Сході) до стику XIX–XX ст. Ця фаза виключала існування творчого обліку, оскільки будь-які маніпуляції з числами у ті часи переслідували мету приховування прибутку від фіскальних органів будь-якими способами, часом – нечесними.

Наступним чинником, який перешкоджав зародженню креативного обліку, необхідно назвати недостатньо широке поширення диграфічного рахівництва, тобто рахівництва, що спирається на подвійний запис і використовує лише певні форми надання інформації (форми бухгалтерського обліку).

У цьому зв'язку німецький економіст В. Зомбарт у своїх працях з історії капіталістичного способу виробництва підкреслював відсутність бажання та вміння грамотно і акуратно вести рахунки: «Перегортаючи записи якогось Тельнера, Гельдерсена, Віттенборг, Руланда, насилу уявляєш собі, що автори були відомими купцями свого часу. Все їх рахівництво полягало в безладному занесенню сум придбаних покупок і продажів, яке ми зустрічаємо, наприклад, у дрібних крамарів маленьких провінційних міст» [10].

Фаза вуалювання балансу. Ця фаза настає наприкінці XIX ст., коли у світовій економіці починається

ФАЗИ ІСТОРИЧНОГО РОЗВИТКУ КРЕАТИВНОГО ОБЛІКУ

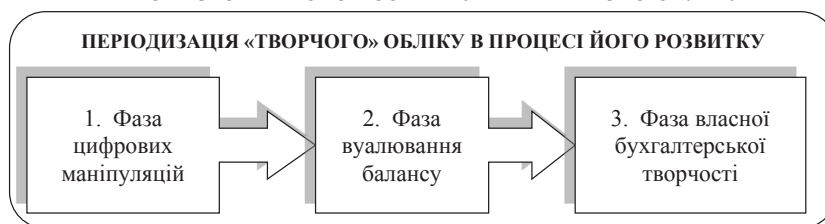

Рис. 1. Три головні фази періодизації «творчого» обліку

епоха великих монополістичних об'єднань. Обороти цих організацій та їх спілок значно перевершували обороти найбільших торговельних будинків старої Європи, що вимагало використовувати подвійну бухгалтерію. Специфіка управління відтепер припускала можливість швидкого виведення капіталів монополії з одного ринку і перекидання їх на інший ринок. Підвищення активності фондових торгів, особливо у зв'язку з винаходом усе нових і нових фінансових інструментів, надало калькулятори (нехай поки ще досить примітивні) для обчислення вартості компаній, включаючи їхню ділову репутацію. Бухгалтерська наука відреагувала на перераховані зміни створенням балансоведення, в рамках якого почалися палкі дискусії з приводу найкращого надання даних у фінансовій звітності. Однією із найбільш значущих стала теорія швейцарського вченого, засновника німецького балансоведення, професора Йогана Фрідріха Шера (1846–1924), який є автором низки балансових рівнянь. Цей учений першим оцінив частку балансу та інших форм звітності у житті великих компаній, сформулював поняття «вуалювання балансу» в інтересах бізнесу і у своєму класичному творі «Бухгалтерія і баланс» передбачив даній обліковій процедурі блискуче майбутнє [11].

Відштовхуючись від тези про те, що «баланс – це совість бухгалтера», вчений описав такий комплекс підходів творчого обліку, а саме:

- відсутність чіткого розділення деяких статей звітності;
- з'єднання різнорідних майнових цінностей;
- подання до загальних підсумкових показників різнорідних цінностей;
- розділення статей, які складали єдине ціле;
- компенсування статей активу статтями пасиву.

Фаза власної бухгалтерської творчості.

З початку 1960-х рр. ХХ ст. Організацією Об'єднаних Націй (ООН) було ініційовано процес перекладу звітності компаній на міжнародні стандарти.

Повсюдне поширення стандартів фінансової звітності у розвинених країнах з ринковою економікою викликало зміну фази вуалювання балансу на фазу, власне, бухгалтерської творчості до середини 1980-х рр. Саме тоді склався творчий облік в його сучасному розумінні, узгоджений із загальноприйнятими бухгалтерськими принципами.

Безпосередньо «моду» на термін «креативний облік» ввів у 1986 р. британський журналіст, економічний оглядач Й. Гріффітс, назвавши так своє дослідження, в якому виклав такі погляди на проблематику творчого обліку: «Будь-яка компанія в нашій країні грає на прибуток. Будь-яка публічна звітність ґрунтується на реєстрах, які були злегка підправлені або ж повністю переправлені. Цифри, які двічі на рік згодуються співтовариству інвесторів, змінені всі до єдиного, щоб захистити винуватця. Це найбільший виверт, починаючи з троянського коня... Фактично такий обман не позбавлений бездоганного смаку, адже він повністю законний. Це – креативний облік» [4].

Розвиток призначення креативного обліку в міжнародних стандартах фінансової звітності.

Система бухгалтерського обліку та система фінансової звітності підприємств повинні бути абсолютно зрозумілі усім, хто може і хоче з ними працювати, а отже вони повинні бути інтегровані у світову систему, складатися за єдиними нормами і правилами. При цьому необхідно застосовувати єдину уніфіковану облікову та звітну системи, зрозумілі для всього світового співтовариства, прозорість яких забезпечується застосуванням єдиних облікових стандартів, і дбати про те, щоб облік витрат, доходів, визначення результатів діяльності, калькулювання собівартості та складання звітності здійснювалися за міжнародними стандартами фінансової звітності. При цьому якість бухгалтерського обліку та стан професійності аудиту можуть впливати на економічне процвітання підприємства (рис. 2).

Нині завдяки спільним зусиллям розвинених країн створюється уніфікована система бухгалтерського обліку. Тому найбільш перспективними системами обліку та звітності для масового використання є міжнародні стандарти бухгалтерського обліку та фінансової звітності (МСФЗ).

Основні передумови необхідності переходу на МСФЗ такі:

- розширення як вертикальних, так і горизонтальних господарських зв'язків, які призведуть до активізації самостійності суб'єктів господарювання;
- активізація ролі грошей, що призведе до збільшення попиту на кредитні гроші, для отримання яких банкам потрібні від суб'єктів господарювання спеціальні фінансові документи, які б надали можливість провести фінансовий аналіз підприємства швидко та якісно;
- необхідність іноземних інвестицій;
- протестується стійка тенденція для підприємств, які займаються міжнародним бізнесом;
- поступова інтеграція в європейський економічний простір.

Основні переваги переходу на фінансову звітність, яка не має меж:

- можливість отримання кредиту в іноземному банку;

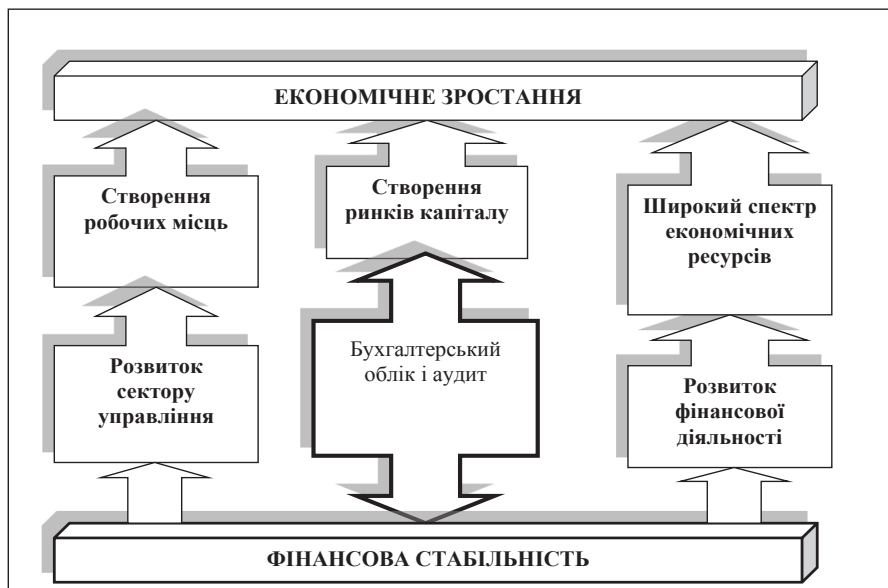

Рис. 2. Вплив якості бухгалтерського обліку на діяльність підприємства

- можливість отримання постачальників-іноземців;
- можливість залучення закордонних клієнтів;
- доступність до інформації та прозорість суб'єктів ринку;
- можливість порівняння різних компаній.

Необхідно розуміти, що міжнародні стандарти – це лише певний звід правил, трактування яких може відрізнятися в різних країнах з перехідною економікою, тому механічне перенесення МСФЗ та МСА в ту чи іншу економіку може становити певну небезпеку. Будь-які зміни завжди пов'язані з певними незручностями, навіть якщо вони на краще.

Проведемо аналогію з автомобілями. Якщо ви їздили на «Lanos» і вас насильницьким шляхом пересадили на «Toyota» – що ви відчуєте? Це шикарний автомобіль, але має складне управління, можливо і кермо розташоване з правого боку. Як наслідок з вищевикладеного, і нова система обліку може налякати. Тому впровадженню певної облікової норми має передувати глибоке розуміння економічної сутності цього процесу.

Реалізація «Творчого обліку». Мета креативного обліку реалізується в умовах розвинутої ринкової економіки у ході вирішення таких завдань:

1) згладжування доходів, тобто таке зображення реального зростання прибутку, коли це зростання здається протікає без коливань, включаючи короткочасні падіння рівня доходів, що може насторожити інвестора;

2) передбачуваність прибутковості, тобто таке зображення доходів, при якому вони не тільки згладжені, а й максимально наближені до показників, прогнозованим штатними і зовнішніми експертами;

3) маскування фінансових труднощів, тобто одноразове уявне підвищення доходів в період тимчасових труднощів, щоб за «димовою завісою» великої виручки сховати проблеми, які виникли, і тим самим підтримати репутацію і популярність компанії;

4) маскування обсягу позикових коштів, тобто тимчасове штучне зменшення в звітності частки позикових коштів у капіталі компанії з тим, щоб успішніше регулювати котирування акцій;

5) маскування інсайдерських угод, тобто тимчасове приховання відомостей про певні контрактах та їх фінансові наслідки заради досягнення максимального ефекту від оголошення цих відомостей при продажу акцій.

Окремі дослідники облікової системи відзначають подвійність природи «креативного обліку», підкреслюючи, що згладжування доходів маскує в невідгладжену світлі довгострокові тенденції змін прибутку [8].

Зловживання, засновані на методах креативного обліку, що виникають, можна викоринувати шляхом удосконалення етичних норм і правил ведення бухгалтерського обліку.

У цьому напрямі варто відзначити досягнення США, спрямовані на активізацію робіт з подальшого розвитку кодексу бухгалтерської етики.

У 1967 році Американська асоціація бухгалтерів (AAA) розробила Кодекс про моральні правила бухгалтера, що зміцнило статус бухгалтера та збільшило попит з боку роботодавців на його працю.

Етичний кодекс бухгалтера має величезну моральну і професійну силу, він впливає не тільки на статус бухгалтерів у фірмі, а й на організаційну структуру бухгалтерського обліку.

У цьому зв'язку виникає потреба у розробці технологій регулювання творчого врахування. При цьому можна спиратися на досвід Нової Зеландії, де система бухгалтерських стандартів та законодавче регулювання обліку в сукупності з діяльністю саморегулюючих організацій рахівників гранично знижують можливість креативного обліку [10].

Методика креативного обліку.

На нашу думку, методику «Творчого обліку» можна розділити на 4 категорії (рис. 3).

Першу категорію являє вибір різних облікових технологій з числа передбачених бухгалтерськими стандартами. Наприклад, вибір способу амортизації основних засобів, способу прийняття до обліку закуплених цінностей, способу розрахунку витрат тощо. Повний комплекс обраних підприємством облікових технологій затверджується обліковою політикою і не підлягає змінам протягом певного терміну (щонайменше одного податкового періоду), що продиктовано принципом сталості бухгалтерського обліку.

Друга категорія представлена варіабельністю оцінки активів і зобов'язань. Певні бухгалтерські записи неминуче припускають варіабельність оцінки і, особливо, передбачення подальших коливань вартості облікового об'єкта. Як приклад можна навести переоцінку фінансових інструментів та цінних паперів.

У третю категорію входять штучні (навмисні) угоди, в яких найчастіше присутня в якості посередника третя особа – зазвичай банк, якому передаються зобов'язання однієї зі сторін. Штучні угоди покликані змінити структуру балансу і перемістити суми прибутку між різними податковими періодами.

Четверта категорія включає в себе реальні (справжні) угоди, але укладаються в такий момент і з таким розрахунком, щоб у підсумку відбувалося поліпшення фінансової звітності, оскільки це дозволяє справити сприятливе враження на інвесторів.

Етичні проблеми креативного обліку.

Загалом, відношення більшості великих дослідників до проблеми творчого врахування досить негативне. Ще на початку досліджень у сфері креативного обліку багато експертів вбачали у ньому різновид узаконеного шахрайства. Зокрема, один із перших авторів з визначення креативного обліку М. Джеймсон (1988) писав: «Бухгалтерська справа передбачає необхідність мати справу з різноманітними судженнями і вирішувати протиріччя між наданням результатів фінансового події і суттю угод ... Така гнучкість відкри-

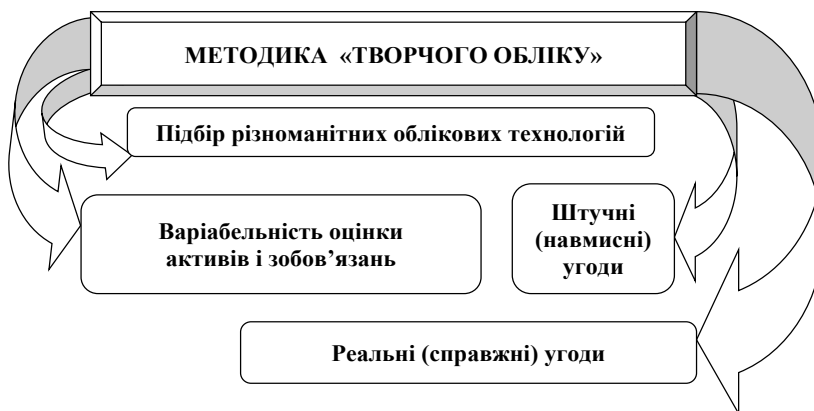

Рис. 3. Категорії методики креативного обліку на основі спеціальних досліджень

ває можливості для маніпуляцій, обману і спотворень. Подібні порушення – практикуються найменш педантичними представниками бухгалтерської професії – нині стали відомі як «креативний облік» [4]. Однак здатність майстерно і водночас законно відображати господарські процеси в позитивному світлі для зацікавлених осіб є величезним плюсом для будь-якого кваліфікованого фахівця.

Сучасні автори розглядають питання креативної економіки таким чином: «Креативна економіка не обмежується тільки створенням нової продукції, вона також зачіпає способи її виготовлення. У цьому напрямі активну позицію займає Японія. Саме Японія зробила перший крок назустріч нестандартності і креативності. Сьогодні Японія має найвищі показники ВВП, входить в десятку найбільших експортерів» [13].

Висновки. Застосування будь-якого методу креативного обліку може бути лише тимчасовим заходом. У довгостроковій перспективі креативний облік сам по собі не може перетворити збиток на прибуток або запобігти загрозу банкрутства. Застосування бухгалтерами креативного обліку нерозривно пов'язане з питаннями професійної етики.

Необхідно підкреслити, що розвиток бухгалтерського обліку йде шляхом ускладнення правил визнання активів і зобов'язань, оцінки та відображення фактів і явищ господарського життя. Отже, чим складніше правила, тим легше їх витлумачити у потрібному аспекті, заховати спотворені записи і ввести в оману як аудиторів, так і користувачів фінансової звітності. Тому одним із напрямів боротьби з фальсифікацією фінансової звітності, разом із посилюванням заходів відповідальності, має стати спрощення правил фінансового обліку і скорочення їх до розумно необхідного обсягу.

Використання бухгалтером своїх професійних знань з метою підвищення привабливості фінансової звітності для зацікавлених осіб та оптимізації сис-

теми оподаткування для компанії, на яку він працює, – це плюс для діяльності будь-якого підприємства. Адже бухгалтерський облік – це не тільки система збору, реєстрації та узагальнення інформації в грошовому вираженні про стан майна, зобов'язань організації та їх зміни шляхом суцільного, безперервного і документального відображення, а також це мистецтво, а бухгалтери – його творці.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Заббарова О.А. Креативний облік і балансова політика [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.elitarium.ru/2010/01/22/kreativnyj_uchet_balansovaja_politika.html.
2. Гуля М. Проблеми визначення існування креативного обліку [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://conf-cv.at.ua/forum/43-319-1>.
3. Голов С. МСФЗ у форматі МФУ // НПЖ «Облік і аудит». – 4.2013.
4. Соколов Я.В., Соколов В.Я. Історія бухгалтерського обліку. – 2004. – Ст. 230.
5. Малькова Т.Н. Історія бухгалтерського обліку. – 2008. – Ст. 96.
6. Жолнер І.В. Фінансовий облік за міжнародними і національними стандартами. – 2012. – Ст. 39-40, ст. 48.
7. Школа бухгалтерського обліку, англо-американська [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bibliotekar.ru/kodex-11-23/125.htm>.
8. Національні школи бухгалтерського обліку [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.buh.ru/document-385>.
9. Облік в США та англомовних країнах у XX столітті [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://xn----7sbndmelvb6aiso7h.xn--p1ai/buh-uchet/uchet-sshaangloyazyich-stranah.html>.
10. Креативний облік [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ru.wikipedia.org/wiki/>.
11. Шер І.Ф. Бухгалтерія та баланс. – 1926. – Ст. 442.
12. Ноубс К. Кишеньковий словник-довідник бухгалтера. – 1997. – Ст. 73.
13. Левченко И.И. Значение «креативной экономики» в современном инновационном развитии: зарубежный опыт // Креативная экономика. – 2014. – № 12(96). – Ст. 44-54 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://old.creativeconomy.ru/articles/48351/>.